

YPO/EL

PAMin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työttömien opiskelua ja työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

*Lausunto toimitetaan lausuntopalvelu.fi-alustan kautta.
Diaarinumero: VN/144/2022*

Palvelualojen ammattiliitto (PAM) kiittää mahdollisuudesta lausua työttömien opiskelua ja työttömyysturva-oikeutta koskevasta lainsäädännöstä.

Yleisiä huomioita esityksestä

- PAM kannattaa työttömyysturvalakiin esitettyjä muutoksia.
- PAM ei kannata työnhakuvelvoitteeseen esitettyjä muutoksia.
- PAM korostaa, että esitettyjen työnhakukeskustelujen yhteensovittaminen omaehtoisen opiskelun kanssa on ehdottoman tärkeää ja tähän on esityksen toimeenpanossa panostettava.

Työttömyysturvalakia koskevat muutosesitykset

Esityksessä työttömien mahdollisuuksia opiskella sivutoimisesti työnhaun ohessa työttömyysetuutta menettämättä parannettaisiin muuttamalla työttömyysturvalain opiskelua koskevia säännöksiä. Opintojen pää- ja sivutoimisuutta arvioitaisiin opintojen laajuuden perusteella jatkossa vain tiettyjen erikseen määriteltyjen opintojen osalta. Työnhakijan muilla kuin erikseen määritellyillä opinnoilla ei olisi vaikutusta työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta. Lisäksi työttömyysturvalaissa säädettäisiin, että työsuhteen aikana aloitetut opinnot eivät estäisi työttömyysetuuden saamista, jos työttömyys johtuu työnhakijasta riippumattomasta syystä. Tällaisia syitä olisivat lomautus tai irtisanominen taloudellisella tai tuotannollisella perusteella.

PAM kannattaa lämpimästi työttömyysturvalakiin esitettyjä muutoksia. Tällä hetkellä opintojen pää- tai sivutoimisuusarvioinnista johtuva epävarmuus sekä viranomaisen tulkintojen vaihtelu ja ennakoimattomuus toimivat työttömän näkökulmasta ennemminkin lannistavasti kuin osaamisen kehittämiseen kannustavasti. Esitetyt muutokset selventävät tilannetta ja osaltaan myös kannustavat hakeutumaan koulutuksen pariin, kun epätietoisuus opintojen vaikutuksesta työttömyysetuuteen ja pelko työttömyysetuuden menettämisestä opintojen seurauksena vähenisi. Vaikka käytännössä kyse on lähinnä nykyisen tulkintakäytännön kirjaamisesta lain tasolle, voi pää- ja sivutoimisten opintojen selkeällä määrittelyllä olla yksilötasolla merkittäväkin vaikutus siihen, uskaltaako työtön ryhtyä opiskelemaan.

YPO/EL

Lomautettujen sekä tuotannollisista tai taloudellisista syistä irtisanottujen opinnot, jotka on aloitettu työsuhteen aikana, on nykyisinkin saatettu tapauskohtaisesti tulkita sivutoimiseksi. Ehdotettu säännös mahdollistaisi kuitenkin työsuhteen aikana aloitettujen opintojen katsomisen sivutoimiseksi suoraan ja opiskeluaikaisen työhistorian kestosta riippumatta. PAM kannattaa muutosta, sillä se vähentää epäselvyyttä ja lisää myös työttömien yhdenvertaisuutta, kun säädöksen myötä tulkintakäytäntö yhdenmukaistuu.

Työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien palveluprosessi ja työnhakuvelvoite

Tällä hetkellä työtön, joka opiskelee yli kuukauden kestäviä omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella, on alennetun työnhakuvelvollisuuden piirissä eli hänen on haettava kolmea työmahdollisuutta kolmen kuukauden tarkastelujaksojen aikana. Esityksessä alennettu työnhakuvelvollisuus rajattaisiin koskemaan vain sellaisia omaehtoisia opintoja opiskelevia työnhakijoita, jotka eivät ole suorittaneet peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta.

Muut omaehtoisia opintoja suorittavat työnhakijat olisivat esityksen mukaan lähtökohtaisesti täysimääräisen työnhakuvelvollisuuden piirissä. Tämä tarkoittaisi lähtökohtaisesti neljän työmahdollisuuden hakemista kuukauden kestävän tarkastelujakson aikana.

PAM ei kannata työnhakuvelvoitteeseen esitettyjä muutoksia. Työnhakuvelvoitteen merkittävä kiristäminen johtaisi siihen, että työnhakijan tosiasiallinen mahdollisuus suorittaa opintojaan vaikeutuu kohtuuttomasti. Omaehtoinen opiskelu kohentaa työnhakijan työmarkkinakelpoisuutta, vaihtaa alaa ja kehittää työelämän kannalta relevanttia osaamista, jolloin työnhakijalla on suurempi todennäköisyys työllistyä parempiin työsuhteisiin. Nyt esitetty muutos puolestaan saattaa toki lyhyellä tähtäimellä johtaa nopeampaan työllistymiseen ainakin osalla työnhakijoista, mutta samalla heikentää seuraavien työsuhteiden palkkatasoa ja pisyvyyttä.¹

Muutoksen vaikutusarvio on yltiöoptimistinen, sillä se olettaa omaehtoisesti opiskelevien työllistymisen palaavan kiristettyjen velvoitteiden myötä keskimääräisten työnhakijoiden tasolle. On kuitenkin selvää, että omaehtoisia opintoja suorittavat työttömät ovat monesti juuri niitä, joiden työmarkkinakelpoisuus on syystä tai toisesta matala. Työllistymisen esteenä ovat usein vajavaiset yleiset valmiudet, kuten esimerkiksi puutteelliset luku- ja kirjoitustaidot, heikot tietotekniset valmiudet tai puutteet viestintätaidoissa. Esimerkiksi OECD:n arvion² mukaan sadoillatuhansilla työkäisillä on merkittäviä

¹ Tästä ks. esim. VATT Policy Brief 2/2017, jossa tematiikkaa tarkasteltu ansioturvan pituuteen liittyen.

https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/149571/vatt_policybrief_22017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

² OECD: Continuous Learning in Working Life in Finland (2020), <https://www.oecd.org/publications/continuous-learning-in-working-life-in-finland-2ffcfe6-en.htm>

YPO/EL

puutteita luku- tai laskutaidossa ja tietoteknisessä osaamisessa. Juuri näitä taitoja voitaisiin kohentaa lyhyillä koulutuksilla ja omaehtoisella opiskelulla.

Lisäksi on syytä huomauttaa, että työ- ja elinkeinoministeriön analyysin (2020)³ mukaan omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella kohdistuu työllisyyden edistämisen näkökulmasta toivotulla tavalla ja usein siten, että ylitarjonta-aloilta siirrytään työvoimapulasta kärsiville aloille, esimerkiksi hoiva- ja palvelualoille.

Opiskelua koskeva työttömyysturvan palveluprosessi

Esityksessä niille työnhakijoille, jotka ovat täysimääräisen työnhakuvelvollisuuden piirissä ja suorittavat yli kuukauden mittaisia omaehtoisia opintoja, ehdotetaan järjestettäväksi kolmen kuukauden välein työnhakukeskustelu. Työnhakukeskustelussa tuettaisiin työnhakijan työnhakua sekä arvioitaisiin sen tuloksellisuutta ja työllistymissuunnitelman toteutumista. Työnhakukeskustelussa tarkastettaisiin lisäksi työnhakuvelvollisuuden ajantasaisuus.

Esityksen perusteluissa todetaan, että työnhakijan toiveet järjestämistavasta tulisi ottaa työnhakukeskustelujen järjestämisessä huomioon. Tämä tarkoittaisi, että työnhakukeskustelujen toteuttamisessa voitaisi ottaa huomioon keskustelujen yhteensovittaminen työttömyysetuudella tuettujen omaehtoisten opintojen kanssa.

PAM korostaa, että tämä yhteensovittaminen on ehdottoman tärkeää ja tähän on esityksen toimeenpanossa panostettava. Työnhakukeskustelut ovat sinänsä toimiva ratkaisu palvella työtöntä työnhakijaa ja avulle lienee myös enemmän tarvetta, kun työnhakuvelvoitetta samalla kiristetään. Jos työnhakukeskusteluun osallistuminen kuitenkin on kohtuuttoman hankalaa yhteensovittaa omaehtoisten opintojen kanssa, ne voivat avun sijaan muuttua haitaksi.

Helsingissä 16. päivänä kesäkuuta 2022

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Eero Löytömäki
koulutuspoliittinen asiantuntija
Puh. 0504624697
eero.loytomaki@pam.fi

³ TEM-analyyseja 99/2020, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162230>